

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET
EINDVERSLAG

(Ingezonden bij brief van 4 maart 1971)

Nr. 11

Artikelen 171, 174 en 176, Boek 1 B.W. De hier opgeworpen vraag is van belang voor de procedures, die kunnen worden gevoerd op grond van artikel 176, eerste lid. De ene partij vordert de ontbinding van het huwelijk nadat de scheiding van tafel en bed drie jaren heeft geduurd, doch de andere partij voert het verweer dat de scheiding van tafel en bed wel is uitgesproken, doch dat daarna verzoening is gevolgd, zodat ingevolge artikel 174 de scheiding van tafel en bed van rechtswege teniet is gegaan. De bijzondere commissie beveelt aan om de inschrijving in het huwelijksgoederenregister niet alleen tegen derden, maar ook tussen partijen te laten gelden, en een verzoening eerst dan als zodanig te aanvaarden wanneer beide partijen hun inschrijving doorhalen.

De mogelijkheid tot inschrijving zowel van de uitspraak van scheiding van tafel en bed als van de verzoening is in het ontwerp geregeld, namelijk in de artikelen 171 en 175. Een verplichting tot inschrijving kent het ontwerp niet, maar zonder inschrijving kan de scheiding of verzoening niet aan derden worden tegengeworpen.

De suggestie van de bijzondere commissie kan op verschillende manieren worden uitgewerkt. Men kan allereerst denken aan een verplichte inschrijving in alle gevallen van scheiding van tafel en bed, die niet alleen tegen derden werkt maar ook tussen partijen geldt. Dit komt in feite neer op een systeem, waarbij de inschrijving een constitutief element vormt zodat de uitspraak eerst perfect wordt door de inschrijving. De vergelijking met de inschrijving van het echtscheidingsvonnis in de registers van de burgerlijke stand ligt voor de hand.

Dit systeem is in principe wel uitvoerbaar, doch de ondergetekende wil in herinnering brengen dat vanuit de bijzondere commissie (in het voorlopig verslag) stemmen zijn opgegaan om de voorschriften ten aanzien van het echtscheidingsvonnis, juist te vereenvoudigen en de inschrijving van de uitspraak in de registers van de burgerlijke stand niet verplicht te stellen, althans anders te regelen. De ondergetekende heeft zich tegen deze suggestie verzet omdat echtscheiding een wijziging brengt in de burgerlijke staat. Dat is bij scheiding van tafel en bed niet het geval; de echtgenoten blijven immers gehuwd.

Men kan vervolgens ook denken aan de methode dat de inschrijving alleen dan verplicht is indien één der partijen een vordering wil instellen op grond van artikel 176. Dan begint de termijn van drie jaren te lopen vanaf het moment dat de uitspraak van de scheiding van tafel en bed in het huwelijksgoederenregister is ingeschreven en is de vordering alleen ontvankelijk indien in deze inschrijving geen wijziging (door doorhaling) is ontstaan.

Beide methodes geven een verzwaring van formaliteiten te zien ten opzichte van het ontwerp; wil men daartoe overgaan dan moeten daarvoor gegronde redenen bestaan. De bijzondere commissie denkt hierbij aan het geval dat tegen de vordering op grond van artikel 176 een (chicaneus) verweer wordt gevoerd. Dit wil dus zeggen, dat het verweer kan steunen op onjuiste feiten, dat met andere woorden de verzoening niet echt tot stand behoeft te zijn gekomen. Men kan hier aan verschillende casusposities denken: ofwel het verweer dat verzoening heeft plaatsgevonden is geheel uit de lucht gegrepen, ofwel er is wel enig contact tussen de echtgenoten geweest

zonder dat daaruit verzoening kon worden afgeleid. Of een verzoening uit de omstandigheden moet worden afgeleid staat ter vrije beoordeling van de rechter. Zo kán uit het hernieuwde samenwonen van partijen een vermoeden worden ontleend, doch de rechter is vrij in zijn beoordeling; men vergelijkte het arrest van de Hoge Raad van 16 januari 1936, nr. 283. Chicaneert een gedaagde, dan is derhalve aannemelijk dat zijn verweer hem uiteindelijk niet zal baten; hij zal de verzoening niet kunnen bewijzen. Chicaneert hij niet, dan is er reden om aan te nemen dat de verzoening werkelijk tot stand is gekomen. Is dat het geval, dan is er inderdaad voor een actie op grond van artikel 176 geen plaats.

Nu zouden chicanes alleen dán geheel zijn te vermijden, indien zou worden bepaald dat een verzoening *uitsluitend* kan blijken uit de beoordeling van de inschrijving van de scheiding van tafel en bed, indien deze scheiding is ingeschreven, of uit de inschrijving van de verzoening, indien de scheiding niét is ingeschreven. Het bezwaar dat hieraan kleeft is dat dan het verweer tijdens gedaagde wel is beperkt doch dat het de eiser vrij staat ontbinding van het huwelijk te vorderen hoewel reeds van een zekere verzoening tussen de echtgenoten zou kunnen worden gesproken. De verzoening kan immers alleen bewezen worden door overlegging van een uittreksel uit het huwelijksgoederenregister. Heeft de inschrijving van de verzoening nog niet plaats gevonden, dan kan de actie op grond van artikel 176 worden ingesteld in weerwil van het feit dat de feitelijke verzoening reeds tot stand is gekomen. Nu kan worden toegegeven dat deze mogelijkheid vrij uitzonderlijk is, en dat daarentegen verweren door de gedaagde meer voor de hand ligt. De ondergetekende is, zij het met enige aarzeling, wel bereid de suggestie van de commissie over te nemen, vooral ter voorkoming van lastige en lange procedures over de vraag of nu wel dan niet een verzoening tot stand is gekomen. De ondergetekende voelt het meest voor de toevoeging van een tweede volzin aan het eerste lid van artikel 176 (aansluitende bij de redactie van artikel 175), luidende als volgt:

„Indien de scheiding van tafel en bed is geëindigd door de verzoening van de echtgenoten, is beroep hierop alleen mogelijk indien de verzoening op verzoek van beide echtgenoten openlijk is bekend gemaakt of is ingescheven overeenkomstig de wijze van artikel 175 van dit boek.”.

Bij nota van wijzigingen is hierin voorzien.

Artikelen 818 en 827c Rv. De ondergetekende kan met de door de commissie gedane suggestie instemmen. Bij nota van wijzigingen is hierin voorzien. Het lijkt hem gewenst om de termijn, waarbinnen de rechter „dag en uur” moet bepalen, te stellen op ten hoogste drie weken.

Artikel 820 Rv. De ondergetekende is naar aanleiding van de door de commissie gemaakte opmerkingen bij nadere overweging tot de conclusie gekomen dat de opzet en de tekst van dit artikel enigszins vereenvoudigd kunnen worden. Met de commissie is hij thans van mening dat het houden van een nadere terechtzitting weinig zin heeft buiten de gevallen dat van een gegronde reden van verhindering blijkt; dit zou in de meeste gevallen tot een nodeloze vertraging van de procedure kunnen leiden. Het is in het algemeen niet waarschijnlijk dat een gedaagde, die weigert op de eerste comparitie te verschijnen, van gedachten verandert en wél bij de nadere terechtzitting aanwezig zal zijn. Het lijkt daarom beter de eerste zin van het eerste lid van het onderhavige artikel zodanig te redigeren dat, indien de gedaagde ter comparitie niet bij procureur en evenmin in persoon verschijnt, en niet van een gegronde reden van verhindering is gebleken, de rechter alléén de dag behoeft te bepalen waarop de zaak weer ter rolle zal worden opgeroepen.

Nu in deze gewijzigde regeling bij ongegronde afwezigheid van de gedaagde (en zijn procureur) geen nieuwe terechtzitting door de rechter wordt gelast, is het volgens de ondergetekende niet nodig om, zoals de commissie voorstelt, rekening te houden met de mogelijkheid, dat reeds ten dage waarop van eis

wordt gediend, gedaagde door middel van een akte van non comparitie te kennen geeft dat hij daar niet zal verschijnen. Het enkele feit van het niet verschijnen ter terechtzitting, welke in ieder geval gehouden moet worden ten einde de rechter de gelegenheid te geven om zich te verstaan met de eiser, is, afgezien van het geval dat van een gegronde reden van verhindering is gebleken, immers reeds voldoende om de zaak weer naar de rol te verwijzen. In deze opzet behoeft bedoelde akte derhalve geen rol te spelen.

Ten slotte signaleert de commissie in het onderhavige artikel nog een tweetal onoffenheden. In de eerste plaats wijst de commissie erop dat de thans aan het slot van het eerste lid voorkomende woorden „en waarop tegen hem verstek zal worden verleend” ten onrechte geen rekening houden met de mogelijkheid dat een niet ter comparitie verschenen gedaagde alsnog verschijnt op de dag waarop de zaak weer ter rolle zal worden opgeroepen. De ondergetekende meent dat deze onoffenheid wordt gladgestreken indien de hierboven aangehaalde zinsnede vervalt, evenals de woorden „zo hij niet alsnog bij procureur verschijnt”. Het is duidelijk dat, wanneer de zaak weer ter rolle wordt opgeroepen, op de normale wijze verder kan worden geprocedeerd.

De ten aanzien van de eerste zin van het tweede lid door de commissie gemaakte opmerking heeft de ondergetekende ertoe gebracht om het daarin onder meer vervatte voorschrift, namelijk dat de rechter een zonder procureur ter comparitie verschenen gedaagde op de noodzaak van het verschijnen in gezelschap van een procureur moet wijzen, nader te bezien. Hij is het eens met de commissie dat het in deze bepaling er slechts om gaat dat een (met het procesrecht onbekende) gedaagde op de hoogte wordt gesteld van de verplichting tot procureurstelling. Het lijkt echter bij nader inzien niet nodig een dergelijke regel op deze plaats in de wet op te nemen. De verplichting tot procureurstelling geldt immers ook reeds bij voorbeeld voor de (rol)zitting die aan de comparitie vooraf gaat; men zou zich kunnen afvragen waarom ook voor dit geval de wetgever niet rekening heeft gehouden met de mogelijkheid dat de gedaagde zonder procureur verschijnt. Het komt de ondergetekende dan ook voor dat aan voornoemde regel eigenlijk minder behoefte bestaat; de meeste justitiabelen zijn wel voldoende op de hoogte van het feit dat zij behoudens enkele hier niet van belang zijnde uitzonderingsgevallen in een procedure niet anders kunnen verschijnen dan vertegenwoordigd door een procureur. Bovendien kan in de oproeping om ter comparitie te verschijnen, die van de griffier uitgaat (zie het voorgestelde artikel 818, eerste lid, derde zin) uitdrukkelijk de aandacht erop worden gevestigd, dat partijen bij de in het eerste lid van artikel 818 bedoelde persoonlijke verschijning van hun procureurs vergezeld dienen te zijn.

Een en ander is voor de ondergetekende voldoende aanleiding om over te gaan tot schrapping van de eerste zin van het tweede lid.

In de nota van wijzigingen is de met inachtneming van het bovenstaande thans voor te stellen tekst van artikel 820 Rv opgenomen.

Artikelen 821 en 827f Rv. Deze artikelen zijn in het wetsontwerp opgenomen, ten einde de rechter de gelegenheid te geven tot het leggen van een *ruimer* contact met de partijen, dan enkel, zoals in de artikelen 19 en 19a Rv. tot uitdrukking komt, het beproeven van een verzoening of het vragen van inlichtingen.

De ruimere strekking van de artikelen 821 en 827f Rv. blijkt uit de woorden „en om hun zodanige bedenkingen voor te houden als hij geraden zal oordelen”.

Artikelen 825a en 827j Rv. De ondergetekende heeft tegen de door de commissie gedane suggestie geen bezwaar.

Hij stelt voor om de termijn waarbinnen, op straffe van verval van reeds voor het begin van de scheidingsprocedure verkregen voorzieningen, de procedure moet worden aangevangen, te stellen op één maand. De duur van deze termijn komt overeen met die van de vergelijkbare termijn, voorkomende in het huidige artikel 821, tweede lid, Rv.

Artikelen 825b en 827k Rv. De commissie heeft zich afgevraagd of deze artikelen – die overigens wat hun inhoud betreft gelijk zijn aan het huidige artikel 820, eerste en tweede lid, Rv. – bedoelen dat geldelijke voorzieningen ten behoeve van kinderen alleen dan mogelijk zijn, wanneer het om kinderen gaat die aan een alimentatiegerechtigde worden toevertrouwd. Men kan, zoals de commissie ook stelt, bij voorbeeld denken aan de volgende casuspositie:

De ene echtgenoot moet voor de duur van het geding aan de andere echtgenoot een bedrag betalen voor zijn/haar levensonderhoud. Aan eerstgenoemde alimentatieplichtige echtgenoot zijn de kinderen echter toevertrouwd. Het geval dat de kinderen zijn toevertrouwd aan een derde kan hier gevoeglijk buiten beschouwing blijven, omdat dit alleen mogelijk is krachtens een wettelijke maatregel van kindbescherming. In dat geval regelt de wet tevens wie voor de kosten verantwoordelijk is. Is het nu uitgesloten dat ten behoeve van de kinderen door de alimentatieplichtige echtgenoot een uitkering kan worden gevraagd van de niet-alimentatiegerechtigde echtgenoot?

Hierop dient een driedelig antwoord te worden gegeven.

In de eerste plaats blijft ondanks een ingestelde scheidingsprocedure, de in de artikelen 82, 84, 245, tweede lid, en 404, eerste lid, van Boek 1 B.W. neergelegde plicht voor beide ouders om hun minderjarige kinderen te verzorgen en op te voeden, en daarin naar draagkracht te voorzien, in principe onverlet. Een bijdrage als hier bedoeld kan dus zeker van de niet-alimentatiegerechtigde echtgenoot gevraagd worden.

Aan de andere kant zal het, gelet op het beginsel van de draagkracht, in zeer veel gevallen voor de alimentatiegerechtigde echtgenoot, die naar alle waarschijnlijkheid geen of onvoldoende eigen inkomsten heeft, moeilijk, soms zelfs onmogelijk zijn om in de hier bedoelde kosten bij te dragen. De hier weergegeven casuspositie moet dan ook in zoverre als exceptioneel worden beschouwd.

Tenslotte is het feit dat de alimentatieplichtige echtgenoot de kinderen te zijnen laste heeft, een factor van groot belang bij het bepalen door de rechter van het bedrag voor het levensonderhoud van de alimentatiegerechtigde echtgenoot.

Nu de commissie een meer algemene regeling gewent vindt, is de ondergetekende bereid hieraan gevolg te geven, vooral ook omdat het naar zijn mening uit een oogpunt van duidelijkheid en overzichtelijkheid de voorkeur verdient dat de artikelen 825b en 827k Rv. een zodanige regeling bevatten dat deze op alle zich in dit verband voordoende gevallen van toepassing is.

Bij nota van wijzigingen zijn de betrokken artikelen gewijzigd op basis van de door de commissie gedane voorstellen tot verandering, die hij gaarne overneemt.

Artikelen 825d en 827m Rv. De ondergetekende heeft er kennis van genomen dat de meerderheid van de commissie er thans geen bezwaar tegen heeft dat (telkens) in het tweede lid van deze artikelen de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen, is uitgesloten.

Tegenover de minderheid in de commissie, die zich afvroeg waarom hier van de algemeen geldende regel van hoger beroep is afgeweken, wil hij nog eens summier de reeds in de memorie van antwoord te berde gebrachte argumenten naar voren brengen.

De voornaamste redenen voor de uitsluiting van hoger beroep zijn dat de onderhavige voorlopige voorzieningen tijdens de procedure gewijzigd of ingetrokken kunnen worden. Voor zover het betreft beschikkingen omtrent alimentatie, dragen deze een voorlopig karakter en leveren zij in het merendeel der gevallen een onvoldoende indicatie op voor hetgeen na echtscheiding verschuldigd zal zijn. De omstandigheden waarin partijen leven en mitsdien de factoren die van invloed zijn op de hoogte van het alimentatiebedrag, zullen vaak aanmerkelijk veranderen na de echtscheiding. Bovendien wordt door het afsnijden van de mogelijkheid van hoger beroep bevorderd dat het verloop van de procedure niet wordt vertraagd. Tenslotte zij in dit verband erop gewezen dat ook vóór 1 januari 1970 tegen de in het huidige artikel 823 bedoelde rechterlijke

uitspraken betreffende de schorsing in de uitoefening der ouderlijke macht geen voorziening was toegelaten (artikel 269, zesde lid, (oud) B.W.).

Artikel 827a Rv. De ondergetekende heeft geen bezwaar tegen schrapping van het woordje „voorts” in dit artikel. Bij nota van wijzigingen is hierin voorzien.

Artikel 827b Rv. De commissie vraagt zich af of het feit dat in het laatste lid van dit artikel naast de handtekening van de gemeenschappelijk optredende procureur óók nog de handtekening van de advocaat van de partij van wie die procureur niet de raadsman is, wordt verlangd, niet tot gevolg heeft dat men de onderhavige weg vermijdt en zijn toevlucht zoekt bij een verstekprocedure.

De ondergetekende is van mening dat de hier gestelde vraag op dit moment niet exact kan worden beantwoord, aangezien het moeilijk is een prognose te geven omtrent de procedure, die in de praktijk het meest gehanteerd zal worden. Het is in ieder geval echter zeer goed voorstelbaar dat men in vele gevallen juist het gemeenschappelijk verzoek boven de verstekprocedure preferereert, omdat dan namelijk beide partijen op de afloop van de procedure en de verdere gevolgen daarvan gelijke invloed kunnen uitoefenen. Bovendien lijkt het bepaald niet evident dat hetgeen door de onderhavige bepaling geëist wordt, een zodanige last op de partijen legt dat zij daardoor van het indienen van een gemeenschappelijk verzoek zullen afzien en de voorkeur zullen geven aan de verstekprocedure. Verder wijst de ondergetekende erop dat, ook al zou het onderhavige voorschrift niet in de wet voorkomen – hetgeen hij voor deze procedure nog steeds zeer ongewenst acht – het ook bij de balie reeds nagenoeg tot de ongeschreven ereregelen behoort dat dubbele rechtsbijstand dient te worden vermeden. In dit verband zij verwezen naar hetgeen omtrent dit onderwerp reeds is opgemerkt op blz. 20, rechterkolom, van de memorie van antwoord, in het bijzonder naar hetgeen aldaar is geciteerd uit de circulaire d.d. 22 december 1967 van de Raad van Toezicht voor de Orde van Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden. Nu tegen de wenselijkheid van de separate rechtsbijstand op zich zelf ook in het eindverslag geen bezwaar wordt gemaakt, meent de ondergetekende dat er voldoende redenen aanwezig zijn om het voorschrift te handhaven.

In de tweede plaats vraagt de commissie naar aanleiding van deze bepaling of door de woorden „deze (procureur)” en „de advocaat” de mogelijkheid van substitutie onverlet blijft; zij vreest dat, zou dit niet het geval zijn en zouden met andere woorden de gemeenschappelijk optredende procureur en de advocaat steeds zelf moeten ondertekenen, ook hierdoor de aantrekkelijkheid van de onderhavige procedure zou verminderen.

De ondergetekende beantwoordt deze vraag zonder meer bevestigend. Het is geenszins de bedoeling om ten deze verandering te brengen in de usance, die zich aansluit bij de regel van artikel 68 der Advocatenwet (zie 8ste druk van het boek van mr. J. A. H. Coops „Grondtrekken van het Nederlands Burgerlijk Procesrecht”, blz. 37, noot 45), dat processtukken door een ambtgenoot worden ondertekend. Wel mag de substitutie er niet toe leiden dat het in artikel 827b, laatste lid, vervatte voorschrift wordt ontdoken.

Artikel 827d Rv. Inderdaad is de in het eerste lid van dit artikel bedoelde „dag dat de behandeling aanvangt” dezelfde dag als die welke volgens artikel 827c, eerste lid, Rv. door de rechter wordt bepaald.

Brief Sectie Kinderrechtspraak van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak

Ten slotte vraagt de bijzondere commissie de zienswijze van de ondergetekende betreffende de brief van de sectie kinderrechtspraak van de Nederlandse vereniging voor recht-

spraak, ingekomen op 23 februari 1971, welke brief in het bijzonder handelt over de positie van de kinderen.

Ten aanzien van de voorlopige voorzieningen wordt voorgesteld om de mogelijkheid te openen dat de kinderrechtster steeds aan de behandeling deelneemt wanneer het gaat om schorsing van één of beide ouders in het gezag of om wijziging van een voorlopige voorziening waarbij een kind aan één der echtgenoten is toevertrouwd. Anders dan blijkbaar de sectie, meent de ondergetekende dat de mogelijkheid daartoe reeds bestaat omdat artikel 911 Rv. van toepassing is. De toepasselijkheid van dit artikel komt in de brief ook aan de orde bij punt II (De voorziening in het gezag); ook te dien aanzien is de sectie van oordeel, zij het met enige aarzeling, dat de artikelen 902a en 911 Rv. niet van toepassing zouden zijn. De ondergetekende handhaaft zijn tegengestelde mening, die hij naar voren heeft gebracht in de memorie van antwoord blz. 16, rechterkolom. Voornoemde artikelen zijn bij de Invoeringswet Boek I Nieuw B.W. materieel nagenoeg niet gewijzigd; voorts moet aan artikel 911 Rv., dat voorkomt in § 5 van de 7de Titel van Boek III van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering – welke titel als opschrift draagt: „Van rechtspleging in zaken betreffende ouderlijke macht, voogdij en handlichting” – een algemene strekking worden toegekend. Aldus kennelijk ook Asser-Wiarda, deel I, blz. 843.

De kinderrechtster betogen verder dat de huidige regeling omtrent het tijdstip van de gezagsvoorziening gehandhaafd moet blijven. De ondergetekende is niet overtuigd door het betoog, dat de huidige regeling in twee fasen altijd de voorkeur verdient. Gesteld wordt dat moet worden vermeden dat de kinderen als onderhandelingsobject worden gebruikt. De ondergetekende is het hiermede geheel eens; hij meent echter dat wat er zij van de huidige situatie, onder vigeur van het nieuwe echtscheidingsrecht het nog nauwelijks zal voorkomen dat het kind de inzet wordt van de scheidingsonderhandelingen. Het systeem van het ontwerp brengt mee dat men voor het bereiken van de gewenste scheiding de medewerking van de ander niet behoeft. In vergelijking tot het huidige recht wordt alleen deze wijziging aangebracht dat in het gezag ook *bij* het vonnis kan worden voorzien indien dat mogelijk en wenselijk is. Niet valt in te zien waarom daartegen bezwaar moet worden gemaakt: het is toch een groot voordeel dat indien geen twijfel bestaat betreffende de gezagsvoorziening, alle noodzakelijk te nemen beslissingen op één moment en derhalve door

dezelfde rechter(s) worden genomen. Er behoeft niet aan te worden getwijfeld dat, indien dat in het belang van het kind noodzakelijk is, de beslissing tot een later moment zal worden uitgesteld.

De sectie heeft betreffende het omgangsrecht (vgl. de artikelen 160, vijfde lid, en 168, vierde lid) en het horen van de minderjarige (vgl. de artikelen 165a en 175a) verschillende opmerkingen gemaakt. Eén van die opmerkingen heeft ertoe geleid dat een wijziging is aangebracht (vgl. nota van wijzigingen, artikel 160, vijfde lid, en 168, vierde lid). Voor het overige wil de ondergetekende herinneren aan wat hij naar voren heeft gebracht in de memorie van antwoord ten aanzien van de positie van de kinderen op blz. 15. Aanvankelijk had hij het voornemen om in afwachting van de verschijning van het rapport van de commissie tot herziening van het kindbeschermingsrecht (de commissie-Wiarda) geen voorstellen te doen die de positie van de minderjarige in het Burgerlijk Wetboek (en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) zouden wijzigen. Daartoe aangespoord door de bijzondere commissie is hij ertoe overgegaan om bij wijze van voorlopige regeling bepalingen over het omgangsrecht en het hoorrecht op te nemen. De door hem voorgestelde bepalingen ontmoeten bij de sectie bezwaar. De ondergetekende acht het echter weinig opportuun om op deze bezwaren op *dit* moment nader in te gaan. Hij kan namelijk mededelen dat het eindrapport van de commissie-Wiarda op 26 februari jl. is uitgebracht. Het zou minder juist zijn om, nu het rapport ter tafel ligt, ter gelegenheid van de behandeling van het voorliggende ontwerp, nader in te gaan op de door de sectie naar voren gebrachte punten, welke in het rapport van de commissie-Wiarda uitvoerig zijn behandeld. Het verdient integendeel de voorkeur om de discussie over de positie van het kind in Boek I van het Burgerlijk Wetboek in zijn geheel te bezien; niertoe zullen de bestudering en verdere behandeling van het rapport van de commissie-Wiarda zeker leiden. Wanneer dit geschiedt, zal gebruik kunnen worden gemaakt van de ervaringen die zijn opgedaan bij de toepassing van de nieuw voorgestelde artikelen, die, zoals gezegd, niet meer beogen dan het geven van een eerste aanzet.

De Minister van Justitie,

C. H. F. POLAK.